МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, МІЖНАРОДНОГО ПРАВА
ГУМАНІТАРНОГО ФАКУЛЬТЕТУ (ОЧНОГО ТА ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ)

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Актуальні проблеми цивільного права та процесу України

для підготовки здобувачів на другому (магістерському) рівні
вищої освіти за спеціальністю D 8 Право

РОЗРОБНИК:
доцент кафедри,
кандидат юридичних наук, доцент
_____ **Тетяна АНДРУЩЕНКО**

Розглянуто та затверджено на засіданні
кафедри
«01» вересня 2026 року,
протокол № 11

Узгоджено з гарантом освітньої програми _____ **Вячеслав ПУЗИРНИЙ**

Обсяг: 4 кредити ECTS

Чернігів – 2026

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «***«Актуальні проблеми цивільного права та процесу України***» є складовою професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю D8 «Право». **Предметом** вивчення навчальної дисципліни є проблемні аспекти цивільно-правового регулювання майнових і особистих немайнових відносин між учасниками цивільно-правових відносин, а також актуальні проблеми здійснення цивільного судочинства в умовах сучасної правової держави.

Цивільне право та процес є провідними галузями права в сучасному законодавстві нашої держави. Зміни, що відбулися у правовому регулюванні цивільних та цивільних процесуальних відносин, пов'язані насамперед з реформуванням вітчизняного цивільного та цивільного процесуального законодавства торкнулися й основних інститутів цивільного та цивільного процесуального права, не позбавлені уваги як зі сторони правозастосовчих органів, так і науковців. Численні законодавчі новели потребують повноцінного усвідомлення і якісного наукового аналізу, що може бути здійснено лише на основі досягнень науки цивільного права та цивільного процесу. Цивілістична наука застосовує множинність зовсім не рівнозначних категорій та понять. Серед них є такі, що мають основоположне значення, пронизують весь категоріально-понятійний науковий апарат і без яких саме існування правової науки може бути поставлене під великий сумнів. Визначення поняття та сутності таких правових категорій та явищ сприятиме формуванню належного теоретичного рівня знань з проблемних питань сучасної цивілістики.

Навчальний план передбачає навчальної дисципілни «Актуальні проблеми цивільного права та процесу України» в обсязі 120 годин. З них 16 години лекційних, 6 години практичних, 18 години семінарських годин і 80 годин самостійних. Зазначена дисципліна вивчається протягом одного семестру (1 курс); результатом засвоєння матеріалу здобувачами є складання ними екзамену.

Лекційні заняття системно охоплюють увесь курс, допомагають здобувачам ознайомитись та дослідити проблемні питання цивільного права та процесу як галузей права та законодавства.

Проведення *практичних занять* має на меті навчити майбутніх фахівців правильно застосовувати набуті знання та чинні правові норми при вирішенні конкретних справ, що виникають у процесі здійснення цивільних та цивільно-процесуальних відносин.

Самостійна робота повинна мати місце у всіх формах занять: практичних, при виконанні контрольних робіт, опрацюванні нормативних матеріалів, тестуванні тощо. Велике значення для вироблення навичок творчого підходу до вивчення курсу має організація самостійної роботи на науково-дослідному рівні, наприклад, підготовка доповідей на наукові конференції.

Індивідуальна робота полягає у підготовці ними рефератів, презентацій, наукових доповідей, передбачених планами практичних занять, та виступах з ними, у проведенні індивідуальних консультацій викладача. Індивідуальна робота має на меті опрацювання відповідної теми за підручниками, збірниками законодавчих актів, науковими монографіями, періодичними виданнями, де висвітлюються нові теоретичні питання права та практика його застосування.

Основними ***завданнями*** дисципліни «Актуальні проблеми цивільного права та процесу України» є:

1) аналіз проблемних питань щодо: цивільного права України як галузі знань, суб'єктів цивільного права, об'єктів цивільних прав, правочинів, строків у цивільному праві, інституту представництва, вчення про особисті немайнові права, концептуальних положень про речове право, відносин, пов'язаних з інтелектуальною, творчою діяльністю, про спадкування, а також проблемні питання сімейного, земельного, корпоративного права.

2) аналіз проблемних аспектів цивільно-процесуальних відносин представлені актуальними питаннями, пов'язаними з судовою владою та правосуддям у цивільних справах, вченням про цивільні процесуальні правовідносини, принципами цивільного процесуального права, поняттям та значенням цивільної процесуальної

форми, проблемами процесуальних строків, доказування та доказів у цивільному процесі, а також порядком перегляду судових рішень.

3) ознайомлення з практикою застосування цивільного та цивільно-процесуального законодавства судами, іншими державними органами, а також з практикою реалізації законодавства юридичними особами та фізичними особами-підприємцями;

4) формування вміння застосовувати одержані знання в процесі вирішення практичних кейсів.

На основі засвоєного матеріалу оцінка знань здобувачів проводиться за кредитно-модульною системою.

Підсумковою формою контролю знань є залік, який має на меті перевірити теоретичні знання та вміння застосувати їх, вирішуючи конкретні завдання, а також вміння здобувачів самостійно працювати з науковою та навчальною літературою.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти має набути або розширити ***загальні компетентності (ЗК)***, передбачені освітньою програмою:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти має набути або розширити **спеціальні (фахові) компетентності (СК)**, передбачені освітньою програмою:

СК 2. Здатність забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особистості, суспільства, держави в межах виконання своїх посадових обов’язків.

СК 3. Здатність виявляти та аналізувати причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживати заходи для їх усунення.

СК 5. Здатність давати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах юридичної діяльності.

СК 7. Здатність ефективно здійснювати правове виховання молодших колег у процесі набуття і вдосконалення ними професійних навичок.

Здобувач вищої освіти має досягти або вдосконалити такі **програмні *результати навчання (РН)***, передбачені освітньою програмою:

РН 1. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців, зокрема під час публічних виступів, дискусій, проведення занять.

РН 4. Узагальнювати практичні результати роботи і пропонувати нові рішення, з урахуванням цілей, обмежень, правових, соціальних, економічних та етичних аспектів.

РН 8. Забезпечувати законність та правопорядок, захист прав та інтересів особистості, суспільства, держави з використанням ефективних методів й засобів забезпечення публічної безпеки і порядку в межах виконання своїх посадових обов'язків.

РН 9. Використовувати у професійній діяльності сучасні інформаційні технології, бази даних та стандартне і спеціалізоване програмне забезпечення.

РН 11. Розробляти та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах юридичної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності.

РН 12. Надавати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах юридичної діяльності.

РН 13. Відшуковувати необхідну інформацію в спеціальній літературі, базах даних, інших джерелах інформації, аналізувати та об'єктивно оцінювати інформацію.

РН 14. Розробляти та управляти проектами у сфері правоохоронної діяльності та з дотичних міждисциплінарних напрямів, аналізувати вимоги, визначати цілі, завдання, ресурси, строки, виконавців.

РН 16. Використовувати сучасні методи і засоби системного аналізу, імітаційного моделювання, збирання та оброблення інформації для аналізу варіантів і прийняття рішень при виконанні професійних завдань.

Міждисциплінарні зв'язки: загальна теорія права, циільне та сімейне право, конституційне право, корпоративне право, господарське процесуальне право.

Тематичний план

№ Теми	Назви розділів і тем	Кількість годин									
		Денна форма					Заочна форма				
		Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
			Л	СЗ	ПЗ	СР		Л	СЗ	ПЗ	СР
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Проблеми цивільного права України. Джерела цивільного права. Цивільне право як наука.	9	2	2		5					
2.	Особливості правосуб'єктності суб'єктів цивільного права.	14	2	2		10					
3.	Об'єкти цивільних прав. Правочини.	16	2	2	2	10					
4.	Концептуальні положення про речове право.	16	2	2	2	10					
5.	Сучасні тенденції розвитку інституту спадкування	14	2	2		10					
6.	Правове регулювання відносин у сфері інтелектуальної творчої діяльності.	14	2	2		10					
7.	Вчення про цивільні	16	2	2	2	10					

	процесуальні відносини. Судова влада та правосуддя в цивільних справах.										
8.	Проблема визначення поняття, системи та змісту окремих принципів цивільного процесуального права. Поняття та значення цивільної процесуальної форми. Проблеми процесуальних строків.	14	2	2		10					
9.	Проблеми доказування та доказів у цивільному процесі.	7		2		5					
	Усього годин	**120**	**16**	**18**	**6**	**80**					

ЗАВДАННЯ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ

Семінарські заняття

Готуючись до семінарського заняття Ви маєте підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки).

Тема № 1: **«Проблеми цивільного права України. Джерела цивільного права. Цивільне право як наука».**

1. Цивільне право в системі права України. Проблема дуалізму приватного права України та співвідношення цивільного права з господарським.

2.Метод цивільно-правового регулювання суспільних відносин, його особливості.

3. Договір як регулятор цивільних відносин.

4. Проблеми визначення джерел цивільного права

Завдання для індивідуальної роботи (теми рефератів або ессе, або презентації тощо)

1. Лібералізація українського вчення про тлумачення норм права: доктрина «добудови» права.

2. Правове значення судової практики та роз'яснень вищих судових інстанцій.

3. Рішення Європейського суду з прав людини у системі джерел цивільного права України.

4. Предмет науки цивільного права.

5. Методологія цивільного (приватного) права.

6. Значення науки цивільного права.

7. Актуальні проблеми та завдання науки цивільного права

Тема 2. Особливості правосуб'єктності суб'єктів цивільного права

Навчальні питання

1. Суб'єкти цивільного права та учасники цивільних правовідносин.

2. Співвідношення правоздатності та суб'єктивних прав фізичних осіб.

3. Цивільна дієздатність фізичних осіб, її зміст та види. Емансипація неповнолітніх.

4. Проблема індивідуалізації фізичної особи.

5. Проблематика конструкції «юридичної особи».

Завдання для індивідуальної роботи (теми рефератів або ессе, або презентації тощо):

1. Юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права.

2. Правова природа установчих документів юридичної особи.

3. Публічно-правові утворення як учасники цивільних відносин.

4. Держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади як учасники цивільних правовідносин.

5. Цивільна правосуб'єктність держави.

Тема 3. Об'єкти цивільних прав. Правочини.(2 години)

1. Поняття об'єкта цивільних прав та об'єкта цивільних правовідносин.

2. Гносеологія поняття та ознаки правочину.

3. Форма правочину та правові наслідки її недодержання.

4. Недійсність правочину: поняття, ознаки

5. Правова природа недійсного правочину

Завдання для індивідуальної роботи (теми рефератів або ессе, або презентації тощо)

1. Нікчемні та оспорювані правочини.

2. Підстави визнання нікчемного правочину дійсним.

3. Загальні та особливі правові наслідки недійсності правочину.

Тема 4. Концептуальні положення про речове право.

1. Поняття та ознаки речового права.

2. Види та система речових прав.

3. Набувальна давність як спосіб набуття права власності.

4. Проблематика захисту права власності.

5. Земельний сервітут. Право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Право забудови земельної ділянки (суперфіцій).

Завдання для індивідуальної роботи (теми рефератів або ессе, або презентації тощо)

1. Набувальна давність як спосіб набуття права власності.

2. Право на житло та право власності на житло.

3.Правові наслідки самочинного будівництва.

4. Право власності на земельну ділянку.

5. Проблематика захисту права власності.

6. Речово-правові способи захисту права власності.

7. Зобов’язально-правові та інші способи захисту права власності.

Тема 5. Сучасні тенденції розвитку інституту спадкування (2 години)

1. Теоретичні проблеми спадкового права.

2. Право на спадкування.

3. Визначення кола спадкоємців, підстави усунення від спадкування.

4. Спадкування за заповітом.

5. Проблемні питання укладення, розірвання спадкового договору.

Завдання для індивідуальної роботи (теми рефератів або ессе, або презентації тощо)

1. Повноваження виконавця заповіту.

2. Здійснення повноважень виконавцем заповіту.

3. Проблемні питання укладення, розірвання спадкового договору

Тема 6. Правове регулювання відносин у сфері інтелектуальної творчої діяльності.

1. Система права інтелектуальної власності.

2. Основні інститути права інтелектуальної власності (фактологічна, реєстраційна система та фактична монополія).

3. Суб’єкти права інтелектуальної власності. Об’єкти права інтелектуальної власності.

4. Доктринальні підходи щодо визначення змісту права інтелектуальної власності.

5. Особисті немайнові права та майнові права на об’єкти права інтелектуальної власності.

Завдання для індивідуальної роботи (теми рефератів або ессе, або презентації тощо)

1. Виникнення та розвиток теорій походження права інтелектуальної власності.

2. Суб’єкти права інтелектуальної власності.

3. Об’єкти права інтелектуальної власності.

4. Доктринальні підходи щодо визначення змісту права інтелектуальної власності.

5. Особисті немайнові права та майнові права на об’єкти права інтелектуальної власності.

Тема 7. Вчення про цивільні процесуальні відносини. Судова влада та правосуддя в цивільних справах.

1. Судова система України: стан та перспективи розвитку.

2. Поняття цивільних процесуальних правовідносин та передумови їх виникнення.

3. Суб’єкти цивільних процесуальних правовідносин.

4. Правове положення третіх сторін у цивільному судочинстві.

5. Проблеми участі прокурора в цивільному судочинстві

Завдання для індивідуальної роботи (теми рефератів або ессе, або презентації тощо)

1. Судова система України: стан та перспективи розвитку.

2. Поняття правосуддя в цивільних справах.

3. Проблеми доступності правосуддя та правової допомоги.

4. Поняття цивільних процесуальних правовідносин та передумови їх виникнення.

Тема 8. «Проблема визначення поняття, системи та змісту окремих принципів цивільного процесуального права. Поняття та значення цивільної процесуальної форми. Проблеми процесуальних строків».

1. Проблема системи принципів цивільного процесуального права.

2. Поєднання диспозитивності та процесуальної активності суду як принцип цивільного судочинства.

3. Поєднання змагальності та процесуальної активності суду як принцип цивільного судочинства.

4. Принцип поєднання засад рівноправності сторін та забезпечення балансу їх рівних правових можливостей.

5. Позовна форма захисту цивільних прав та інтересів громадян та організацій. Наказне провадження. Окреме провадження.

Завдання для індивідуальної роботи (теми рефератів або ессе, або презентації тощо)

1. Поняття, види процесуальних строків.
2. Початок перебігу процесуальних строків.
3. Закінчення процесуальних строків.
4. Зупинення процесуальних строків.
5. Наслідки пропущення процесуальних строків.
6. Поновлення та продовження процесуальних строків.

Тема 9. «Проблеми доказування та доказів у цивільному процесі».

1. Поняття доказування в цивільному судочинстві
2. Поняття доказів у цивільному судочинстві.
3. Предмет доказування
4. Підстави звільнення від доказування
5. Належність, допустимість, достовірність і достатність доказів
6. Правила оцінки доказів судом

Завдання для індивідуальної роботи (теми рефератів або ессе, або презентації тощо)

1. Обов’язок доказування і подання доказів до суду

2. Судові доручення щодо збирання доказів

3. Огляд доказів за їх місцем знаходження, огляд доказів, що швидко псуються.

4. Витребування доказів судом та їх забезпечення.

Плани практичних занять

Практичне заняття 1

Тема 3. Об’єкти цивільних прав. Правочини.

Ситуаційні задачі

Задача 1

У 2012 р. Березовська купила на ринку у невідомого громадянина золотий браслет, заплативши за нього 6 000 грн. У 2021 р. вона подарувала його своїй сестрі Ірині. В цьому ж році органами поліції був затриманий Юрченко, який скоїв у 2011 р. крадіжку золотих речей із ювелірної крамниці. На допиті він назвав ряд осіб, зокремаі і Березовську, яким продав викрадене. Як було встановлено вартість золотого браслету, проданого Юрченком Березовській, становить 4 000 грн.

Чи дійсні правочини між Юрченком і Березовською, між Березовською і її сестрою? Чи може ювелірна крамниця захистити свої права шляхом визнання таких правочинів недійсними? Чи не пропущений строк позовної давності захисту порушеного права?

Задача 2

Ходоровський подарував Петренку японський магнітофон, який коштував значну суму. Через кілька днів він звернувся з позовом до суду з проханням визнати цей правочин недійсним. У позовній заяві він сказав, що Петренко змусив його подарувати магнітофон, оскільки в протилежному випадку повідомить нареченій Ходоровського, що той лікувався від хронічного алкоголізму.

Яке рішення повинен прийняти суд?

Задача 3

Дорошенко страждав хронічною душевною хворобою, яку з боку було

складно помітити. Тітка хворого призначена його опікуном, але за характером роботи часто була змушена відлучатися з домівки. Повернувшись з відрядження, вона дізналася, що Дорошенко у її відсутності продав Адейкіну спільний гарнітур. Тому вона подала позов про повернення гарнітуру. Адейкін проти позову заперечував, вказуючи на те, що він не знав про знаходження Дорошенка під опікою, сплатив всю суму повністю, затратив кошти на перевезення меблів і не повинен зазнавати збитків від того, що тітка залишила племінника без нагляду.

Яке рішення повинен винести суд?

Задача 4

Власова за нотаріально посвідченим правочином подарувала Несторову 1/3 частину житлового будинку. Через два роки вона подала позов на Несторова про визнання договору недійсним. Свою вимогу вона мотивувала тим, що сама зробити ремонт будинку була не в змозі через нестачу коштів і будівельних матеріалів, а Несторов за дарунок пообіцяв (в усній формі) це зробити.

Яке рішення повинен прийняти суд?

Задача 5

Тимчишин погодився продати Черкунову телевізор за 9 500 грн. Черкунов віддав гроші Тимчишину, але той передати телевізор відмовився. Черкунов звернувся з позовом до суду з вимогою повернення йому грошей. У судовому засіданні Тичишин заявив, що ніякого договору з позивачем не укладав і грошей від нього не отримував. Черкунов же стверджував, що при укладенні договору були присутні Лосєв і Дружко, які можуть підтвердити факт передачі ним грошей відповідачу. Як вирішити спір?

Задача 6

Дунаєвський придбав у комісійному магазині картину видатного художника і повісив її у своєму кабінеті, прикріпивши до неї табличку з даними про автора. Один із його клієнтів звернув увагу на те, що картина є підробкою, оскільки її оригінал знаходиться в музеї. Дунаєвський звернувся до фахівців, які підтвердили, що картина є копією. Тоді він подав до суду позов про визнання договору купівлі-продажу недійсним і про повернення йому виплаченої за картину суми. В судовому

засіданні представник магазину повідомив, що магазин не знав про підробку картини. Яке рішення повинен повинен прийняти суд? Чи зміниться рішення суду, якщо б магазин, продаючи, знав про підробку картини?

Задача 7

Власник житлового будинку Назарова уклала договір довічного утримання з Волович. Після смерті Назарової її спадкоємці пред'явили позов про визнання договору довічного утримання недійсним як укладеного під впливом тяжкої обставини і на вкрай невигідних умовах. Як слід вирішити справу?

Задача 8

Коли Нечай В. І. виповнилося 14 років, бабуся в день його народження подарувала йому 500 грн. Нечай В. І. наступного дня купив у батька свого знайомого Чернюха А. А. собаку. Мати Нечай В. І. вимагає, щоб Чернюх А. А. забрав собаку і повернув 500 грн. Оскільки Чернюх А. А. відмовився це зробити, мати Нечай В. І. змушена була звернутися з позовом до суду про визнання договору купівлі-продажу недійсним. Чи підлягає позов задоволенню?

Контрольні питання:

1.Поняття, види та класифікація правочинів?

2.Форма правочинів?

3.Умови дійсності правочинів?

4.Тлумачення змісту правочину?

5.Відмова від правочину?

6.Правові наслідки недійсності правочину?

7.Правові наслідки недодержання вимоги щодо письмової форми правочину?

8.Правові наслідки вчинення правочину малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності?

Практичне заняття 2

Тема 4. Концептуальні положення про речове право.

Ситуаційні задачі

Задача 1

Давидов поставив вимогу перед власником сусідньої земельної ділянки про встановлення земельного сервітуту. Сусід йому відмовив. У зв'язку з відмовою Давидов звернувся з позовом до суду. У судовому засіданні йому була поставлена вимога обґрунтувати позов.

Що у зв'язку з цим мав зробити Давидов?

Задача 2

На вимогу Петренка за рішенням суду було встановлено земельний сервітут строком на 5 років. Через рік Петренко свою земельну ділянку продав Владиславу. Власник сусідньої земельної ділянки вважав, що оскільки припинилися обставини, які були підставою для встановлення сервітуту, то має відбутися і припинення сервітуту, оскільки змінився власник земельної ділянки, на вимогу якого було встановлено сервітут. Владислав з цим не згоден.

Проаналізуйте ситуацію.

Задача 3

Святенко безвідплатно набув емфітевзис від Онищенка. Договір про встановлення емфітевзису було укладено на невизначений строк. Через 5 років Онищенко попередив Святенка про відмову від договору. Через тиждень Святенко продав емфітевзис Валерію, без відома Онищенка. Через рік після цього Онищенко вирішив сам користуватися земельною ділянкою, але застав там Валерія, який готував ріллю для оранки. Валерій відмовився передати землю Онищенку посилаючись на те, що емфітевзис придбаний на невизначений строк.

Дайте юридичний аналіз ситуації.

Задача 4

Євген надав у користування Микиті земельну ділянку для будівництва кемпінгу строком на 40 років. Через рік кемпінг було збудовано, а ще через рік було знищено пожежею. Євген вважав, що це означає припинення суперфіцію. Микита твердив, що у цьому випадку суперфіцій може бути припинено тільки у разі невиконання суперфіціарієм обов'язку. Дайте юридичний аналіз ситуації.

Задача 5

Р. уклав договір майнового найму велосипеду з Т. строком на один рік. Через півроку Т., який користувався велосипедом, вирішив подарувати його своїй сестрі (вона не знала про те, що брат не с власником цього майна) при умові, що один раз на тиждень сестра буде на 3 години передавати річ у користування синові Т. під першого шлюбу, який мешкав поруч із своєю тіткою. Після закінчення строку договору Р., дізнавшись про те, що Т. подарував велосипед сестрі, поставив вимогу перед останньою про повернення речі. При цьому Р. стверджував, що якщо майно, набуте безвідплатно в особи, яка не мала право його відчужувати, то власник має право витребувати його від добросовісного набувача у всіх випадках. Сестра, дізнавшись про те, що отримала від брата в подарунок річ, яку він не мав право відчужувати, заперечувала проти повернення велосипеда, стверджуючи, що вона отримала його не як подарунок, оскільки не є договором дарування такий договір, який передбачає виконання обдаровуваним дій майнового характеру. Тому сестра Т. запропонувала Р. вимагати відшкодування збитків пов'язаних із втратою предмета найму від наймача речі. Вирішіть питання по суті посилаючись на відповідні статті ЦК.

Задача 6

У якій із нижченаведених ситуацій, який спосіб захисту права власності слід використати. Свою відповідь обґрунтуйте.

Ситуація 1. Над дахом будинку Никифора нависала гілка старого трухлявого дерева, яке належало його сусідові Омеляну.

Ситуація 2. Валентинові необхідно було провести через сусідню земельну ділянку водопровід, але власник ділянки Терентій на це не погоджувався.

Ситуація 3. Харитон виклав бетонні плити біля гаража Михайла, чим різко ускладнив в'їзд і виїзд автомобіля у це приміщення.

Ситуація 4. Ярослав сплатив податок за земельну ділянку, яка знаходилася у спільній сумісній власності співвласників житлового будинку, що розташований на цій ділянці, а інші співвласники не погодились повернути йому кошти, які він за них сплатив.

Задача 7

Л. здала у ремонт велосипед, але через два дні їй довелося терміново виїхати у сусідню область. Повернулась вона аж через 3 місяці. Ідучи на другий день у велоремонтну майстерню, вона несподівано побачила як К. їде на її велосипеді. Вона зупинила К. і поставила умову про повернення речі, заявивши володільцю велосипеда, що може показати документи, які підтверджують її право власності. К. відмовилась, мотивуючи свою відмову тим, що вона велосипед купила на ринку. Вирішить питання по суті.

Контрольні питання:

1. Надайте визначення поняття захисту права власності?

2. Які ви знаєте цивільно-правові засоби захисту права власності? Надайте їм класифікацію.

3. Назовіть речево-правові засоби захисту права власності?

4. Визначіть особливості витребування власником майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов).

5. Визначіть вимоги по усуненню порушень, не пов'язаних із позбавленням володіння (негаторний позов).

6. Яке співвідношення права власності з іншими речовими правами?

8. Визначіть поняття і зміст володіння чужою річчю?

9. Поняття суб'єктів володіннння?

Практичне заняття 3

Тема 7. « Вчення про цивільні процесуальні відносини. Судова влада та правосуддя в цивільних справах».

Ситуаційні задачі:

Задача 1

У грудні 2005 року Коломийським міськрайонним судом прийнято рішення про стягнення з Римова на користь Лунца 15 тис. грн. під час виконання судового рішення державний виконавець звернувся до суду з клопотанням про роз'яснення рішення, оскільки на його думку, зміст резолютивної частини рішення суду є незрозумілим.

В яких випадках суд має право роз'яснити своє рішення? Який процесуальний порядок роз'яснення рішення?

Задача2

Ремізов, який володів будинком на праві сумісної власності, звернувся до суду з позовом до Гитука про визнання за ним права власності на підвальну частину будинку та про знесення веранди, яка приєднувалася до цієї частини будинку. На рішення суду про відмову в позові Ремізов подав апеляційну скаргу, сплативши державне мито, але до розгляду справи звернувся до суду із заявою про відмову від скарги та про повернення мита.
Яку відповідь належить дати суду Ремізову про повернення державного мита?

Задача3

Габелко заповідав належні йому кошти у вигляді грошового вкладу в сумі 40 тис. гри. школі, де він раніше працював учителем. Після смерті Габелко його сини звернулися з позовом до цієї школи про визнання заповіту недійсним. При подачі позовної заяви вони сплатили державне мито в розмірі 50 грн., вважаючи, що їх вимога носить немайновий характер. Суддя залишив заяву без руху до внесення позивачами державного мита в сумі 37 грн.
Визначте, хто правильно вирахував розмір державного мита?

Задача4

У зв'язку із перебуванням позивача у тривалому службовому відрядженні суд з власної ініціативи зупинив провадження по справі. З поверненням з відрядження (через три роки) провадження по справі було поновлено. В судовому засіданні відповідач просив суд відмовити в позові, посилаючись на пропуск строку давності.
Чи може прийнята судом ця обставина як підстава для відмові у позові? Які правила зупинення і обчислення процесуальних строків?

Задача5

Рішенням місцевого суду відмовлено в позові Шляпченко до підприємства "Перемога" про поновлення його на роботі.

В апеляційній скарзі Шляпченко просив рішення місцевого суду скасувати і ухвалити нове: поновити його на посаді водія. Додатково він зазначав, що працюючи по найму у відповідача водієм, був звільнений за прогул без поважних причин. У той день, коли він був відсутній на роботі, - хворів.
Просив місцевий суд витребувати із лікарні лист непрацездатності, проте в задоволенні клопотання йому було відмовлено. Лист непрацездатності йому не видали.
Чи має право апеляційний суд витребувати лист непрацездатності? Чи має право апеляційний суд скасувати рішення місцевого суду і ухвалити нове?

Задача6

Хоменко звернулася в районний суд із заявою про розлучення. В заяві було викладено таке: "Прошу районний суд розлучити мене з чоловіком Хоменком Миколою Петровичем. Свідоцтво № ПЯР 0311945 видано Подільським РАГСом 6 травня 1997 року".
Чи підлягає прийняттю заява Хоменко?

Задача7

Власниця будинку Артеменко пред'явила в суд позов про стягнення з Пикиньчереди заборгованості за квартиру і комунальні послуги. Відповідачка на суді пояснила, що вона ніякого боргу не має, оскільки вона таку суму витратила на ремонт квартири, який відмовилась провести Артеменко. Суд своїм рішенням позов Артеменко задовольнив, а відповідачці пояснив, що вона має право подати окремий позов про стягнення грошових сум, витрачених на ремонт приміщення.
Чи правильно поступив суд?

Задача 8

Галась, яка працювала в середній школі викладачем за незабезпечення якості викладання географії і за допущені антипедагогічні вчинки була звільнена з роботи. вважаючи своє звільнення незаконним, Галась пред'явила до суду позов про поновлення її на роботі.

Які докази належить подати сторонам?
Які дії мусить провести суддя в порядку підготовки справи до розгляду?

Контрольні питання:

1. Надайте визначення цивільної юрисдикції.
2. Назовіть особливості судової системи України?
3. Поняття цивільно-процесуальних правовідносин?
4. Визначіть роль суду як суб'єкт цивільно-процесуальних правовідносин?
5. Яке правове положення сторін у цивільному судочинстві?
6. Яка роль прокурора в цивільному процесі?

Завдання для самостійної роботи

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці.

Під час самостійної роботи здобувач вищої освіти другого рівня повинен ознайомитися з конспектом лекції, опрацювати відповідний розділ Цивільного кодексу та ознайомитися з рекомендованою навчальною і науковою літературою.

Після опрацювання навчальної та наукової літератури, здобував вищої освіти другого рівня повинен самостійно підготувати відповіді на питання, які винесено на самостійне вивчення.

За бажанням здобувач може підготувати реферат, що корелює з відповідною темою лекції, та подати його на перевірку викладачеві.

Завдання до самостійної роботи

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці.

Під час самостійної роботи здобувач вищої освіти другого рівня повинен ознайомитися з конспектом лекції, опрацювати відповідний розділ Цивільного кодексу та ознайомитися з рекомендованою навчальною і науковою літературою.

Після опрацювання навчальної та наукової літератури, здобував вищої освіти другого рівня повинен самостійно підготувати відповіді на питання, які винесено на самостійне вивчення.

За бажанням здобувач може підготувати реферат, що корелює з відповідною темою лекції, та подати його на перевірку викладачеві.

Питання для самостійного опрацювання:

Поняття та система українського приватного права. Цивільне право в системі права України. Проблема дуалізму приватного права України та співвідношення цивільного права з господарським. Теорії та підходи до визначення предмета цивільного права та його ролі в розмежуванні галузей права. Метод цивільно-правового регулювання суспільних відносин, його особливості. Традиційні та сучасні погляди на функції цивільного права. Проблеми визначення принципів цивільного права. Загальні положення про здійснення цивільних прав та захист цивільних прав та інтересів. Охоронювані законом інтереси як об'єкти цивільно-правового захисту. Проблеми визначення джерел цивільного права. Суб'єкти цивільного права та учасники цивільних правовідносин. Фізична особа – суб'єкт цивільних відносин. Правосуб'єктність фізичної особи. Співвідношення правоздатності та суб'єктивних прав фізичних осіб. Цивільна дієздатність фізичних осіб, її зміст та види. Емансипація неповнолітніх. Окремі проблемні аспекти цивільної дієздатності неповнолітніх. Проблема індивідуалізації фізичної особи. Фізична особа – підприємець. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності. Проблематика конструкції «юридичної особи». Ознаки юридичної особи. Цивільна правосуб'єктність юридичної особи. Електронні правочини Недійсність правочину: поняття, ознаки. Правова природа недійсного правочину. Нікчемні та оспорювані правочини. Підстави визнання нікчемного правочину дійсним. Загальні та особливі правові наслідки недійсності правочину. Проблематика визначення видів права власності. Довірча власність. Набуття права власності на новостворене майно та об'єкти незавершеного будівництва. Момент виникнення права власності у набувача майна за договором. Набувальна давність як

спосіб набуття права власності. Право на житло та право власності на житло. Правові наслідки самочинного будівництва. Право власності на земельну ділянку. Проблематика захисту права власності. Речово-правові способи захисту права власності. Зобов'язально-правові та інші способи захисту права власності. Визнання необґрунтованими активів та їх витребування. Земельний сервітут. Право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Право забудови земельної ділянки (суперфіцій). Особистий сервітут та підстави його припинення. Види заповітів. Право на обов'язкову частку у спадщині та його реалізація. Здійснення права на спадкування. Спадкова трансмісія. Право представлення Виконання заповіту. Повноваження виконавця заповіту. Здійснення повноважень виконавцем заповіту. Об'єкти спадкового правонаступництва. Проблема системи принципів цивільного процесуального права. Поєднання диспозитивності та процесуальної активності суду як принцип цивільного судочинства. Поєднання змагальності та процесуальної активності суду як принцип цивільного судочинства. Принцип поєднання засад рівноправності сторін та забезпечення балансу їх рівних правових можливостей. Поняття та значення цивільного процесу (цивільного судочинства). Стадії цивільного судочинства. Поняття цивільної процесуальної форми (суть, основні риси та значення). Позовна форма захисту цивільних прав та інтересів громадян та організацій. Наказне провадження. Окреме провадження. Поняття, види процесуальних строків. Початок перебігу процесуальних строків. Закінчення процесуальних строків. Зупинення процесуальних строків. Наслідки пропущення процесуальних строків. Поновлення та продовження процесуальних строків. Забезпечення доказів Підстави, способи і порядок забезпечення доказів. Право апеляційного та касаційного оскарження. Строки апеляційного та касаційного оскарження. Форма і зміст апеляційної та касаційної скарг. Порядок розгляду справи апеляційним та касаційним судами. Межі розгляду справи апеляційним та касаційним судами. Повноваження судів апеляційної та касаційної інстанції.

Питання для самоконтролю:

1. Теорії та підходи до визначення предмета цивільного права та його ролі в

розмежуванні галузей права.

2. Традиційні та сучасні погляди на функції цивільного права.

3. Охоронювані законом інтереси як об’єкти цивільно-правового захисту.

4. Співвідношення позитивного цивільного права та природного цивільного права.

5.Співвідношення загального і спеціального законодавства. Аналогія закону і аналогія права.

6. Фізична особа – підприємець. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності.

7. Держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади як учасники цивільних правовідносин. Цивільна правосуб’єктність держави.

8. Правова природа установчих документів юридичної особи.

9. Публічно-правові утворення як учасники цивільних відносин.

10. Проблеми класифікації правочинів та її співвідношення з класифікацією зобов’язань

11. Форма правочину та правові наслідки її недодержання. Електронні правочини

12. Недійсність правочину: поняття, ознаки.

13. Правова природа недійсного правочину.

14. Проблематика визначення видів права власності.

15. Довірча власність.

16. Набуття права власності на новостворене майно та об’єкти незавершеного будівництва.

17. Момент виникнення права власності у набувача майна за договором.

18. Види заповітів.

19. Право на обов’язкову частку у спадщині та його реалізація.

20. Здійснення права на спадкування.

21. Виконання заповіту.

22. Поняття творчої діяльності та її значення у соціально-економічному розвитку держави.

23. Поняття права інтелектуальної власності та становлення системи правової охорони об’єктів права інтелектуальної власності.

24. Система права інтелектуальної власності. Основні інститути права інтелектуальної власності (фактологічна, реєстраційна система та фактична монополія).

25. Співвідношення права власності та права інтелектуальної власності: спільні риси та відмінні ознаки

26. Особи, які беруть участь у справі.

27. Правове положення сторін у цивільному судочинстві.

28. Правове положення третіх осіб у цивільному судочинстві.

29. Проблеми участі прокурора в цивільному судочинстві.

30. Представництво у цивільному судочинстві

Завдання для індивідуальної роботи (теми рефератів або ессе, або презентації тощо).

1. Лібералізація українського вчення про тлумачення норм права: доктрина «добудови» права.

2. Правове значення судової практики та роз’яснень вищих судових інстанцій.

3. Рішення Європейського суду з прав людини у системі джерел цивільного права України.

4. Предмет науки цивільного права.

5. Методологія цивільного (приватного) права.

6. Значення науки цивільного права.

7. Актуальні проблеми та завдання науки цивільного права

8. Юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права.

9. Правова природа установчих документів юридичної особи.

10. Публічно-правові утворення як учасники цивільних відносин.

11. Держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади як учасники цивільних правовідносин.

12. Цивільна правосуб’єктність держави.

13. Нікчемні та оспорювані правочини.

14. Підстави визнання нікчемного правочину дійсним.

15. Загальні та особливі правові наслідки недійсності правочину.

16. Реституція у цивільному праві.

17. Набувальна давність як спосіб набуття права власності.

18. Право на житло та право власності на житло.

19.Правові наслідки самочинного будівництва.

20. Право власності на земельну ділянку.

21. Проблематика захисту права власності.

22. Речово-правові способи захисту права власності.

23. Зобов'язально-правові та інші способи захисту права власності

24. Повноваження виконавця заповіту.

25. Здійснення повноважень виконавцем заповіту.

26. Проблемні питання укладення, розірвання спадкового договору

27. Виникнення та розвиток теорій походження права інтелектуальної власності.

28. Суб'єкти права інтелектуальної власності.

29. Об'єкти права інтелектуальної власності.

30. Доктринальні підходи щодо визначення змісту права інтелектуальної власності.

31. Особисті немайнові права та майнові права на об'єкти права інтелектуальної власності.

32. Судова система України: стан та перспективи розвитку.

33. Поняття правосуддя в цивільних справах.

34. Проблеми доступності правосуддя та правової допомоги.

35. Поняття цивільних процесуальних правовідносин та передумови їх виникнення.

36. Поняття, види процесуальних строків.

37. Початок перебігу процесуальних строків.

38. Закінчення процесуальних строків.

39. Зупинення процесуальних строків.

40. Наслідки пропущення процесуальних строків.

41. Поновлення та продовження процесуальних строків.

42.Особливості використання власником свого майна для здійснення підприємницької діяльності.

43. Принцип непорушності права власності та його межі.

44. Тягар утримання майна.

45. Основні засади захисту права власності.

46. Позов про заборону вчинення дій, які можуть порушити право власності у майбутньому, або про вчинення певних дій для запобігання такому порушенню.

47. Витребування майна власником із чужого володіння (віндикаційний позов).

48. Позов про усунення перешкод у здійсненні права користування та розпорядження своїм майном (негаторний позов).

49. Позов про визнання права власності.

50. Визнання незаконним правового акта, що порушує право власності.

51. Відшкодування шкоди, завданої власникові земельної ділянки, житлового будинку, інших будівель у зв’язку із зниженням їх цінності.

52. Поняття та загальна характеристика права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок, на компонування інтегральної мікросхеми, об’єкти раціоналізаторської пропозиції, нові сорти рослин і породу тварин, комерційне найменування, торговельну марку, географічне зазначення, комерційну таємницю.

53. Поняття та види речових прав на чуже майно.

54. Суб’єкти права володіння чужим майном.

55. Право користування чужим майном (сервітут).

56. Право користування чужою земельною ділянкою або іншим нерухомим майном (будівлею, спорудою тощо).

57. Право користування чужим рухомим майном без одержання доходу (узус).

58. Право користування чужим майном із одержанням доходів (узуфрукт).

59. Право користування чужою землею для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).

60. Права та обов’язки землекористувача (емфітевти).

61. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).

62. Припинення зобов’язання виконанням.

63. Недопустимість зарахування зустрічних вимог.

64. Припинення зобов’язання за домовленістю сторін та прощенням боргу.

65. Особливості припинення зобов’язання поєднанням боржника і кредитора в одній особі.

66. Припинення зобов’язання неможливістю його виконання.

67. Поняття, зміст та порядок укладення договору

68. Правове регулювання відмови від виконання договору та його розірвання

69. Особливості змісту та тлучачення форми

70. Тенденції розвитку договірного права в сучасних умовах

71. Базові моделі регулювання договірних відносин за новим Цивільним кодексо

72. Особливості уладення договору поставки.

73. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.

74. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.

75. Договір міни. Бартер.

76. Юридична природа договору дарування та пожертви.

77. Зміст, поняття та ознаки договору дарування та пожертви.

78. Сторони та зміст договору дарування та пожертви.

79. Особливості укладання договору дарування та пожертви.

80. Розірвання договору дарування та пожертви.

81. Поняття договору ренти та форма договору ренти.

82. Сторони у договорі ренти. Форма і розмір ренти. Строк виплати ренти.

83. Поняття, форма та сторони договору довічного утримання (догляду).

84. Особливості укладення договору довічного утримання.

85. Забезпечення виконання договору довічного утримання (догляду).

86. Припинення договору довічного утримання (догляду).

87. Обставини, про які підрядник зобов'язаний попередити замовника.

88. Права замовника у разі порушення підрядником договору підряду.

89. Обов'язок замовника прийняти роботу, виконану підрядником. Порядок оплати роботи.

90. Різновиди договору підряду

91. Поняття, предмет та види договору страхування

92. Укладення та припинення договору страхування.

93. Укладення договору страхування на користь третьої особи.

94. Особливості здійснення співстрахування та перестрахування.

95. Повернення в натурі безпідставно набутого майна.

96. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання.

97. Безпідставно набуте майно, що не підлягає поверненню.

98. Загальні положення про спадкування

99. Основні категорії спадкування.

100. Право на спадкування в суб'єктивному та об'єктивному сенсі.

101. Особливості спадкування окремих видів майна. \

102. Поняття та юридична природа заповіту як односторонньої угоди

103. Заповіт як підстава виникнення правонаступництва в цивільному праві України

104. Особливості нотаріального посвідчення секретного заповіту

105. Суть та основні засади спадкування за правом представлення

106. Особливості спадкування за законом в країнах світу

107. Випадкові умови спадкового договору.

108. Правові наслідки невиконання умов спадкового договору.

109. Відмінності спадкового договору від договору довічного утримання та спадкового договору.

110. Поняття про принципи сімейного права України.

111. Шлюбні правовідносини.

112. Співвідношення Сімейного кодексу України і цивільного законодавства.

113. Міжнародні договори.

114. Законодавство іноземних держав.

115. Одношлюбність. Особи, які не можуть перебувати у шлюбі між собою.

116. Державна реєстрація шлюбу. Заручини

117. Правові наслідки протиправної поведінки одного з батьків

118. Правові наслідки позбавлення батьківських прав

119. Поновлення батьківських прав

120. Права та обов'язки особи, яка взяла у свою сім'ю дитину щодо її виховання

121. Припинення опіки (піклування).

122. Патронат над дітьми.

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи навчальний курс, здобувач вищої освіти першого рівня погоджується дотримуватися принципів академічної доброчесності, зокрема:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;

- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;

- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших здобувачів.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1

Таблиця 1

9. Схема нарахування балів та критерії оцінювання знань

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ (Денна)

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1

Таблиця 1

№	Назва теми	Всього балів	Форма заняття
			семінарське заняття (у т.ч. самостійна робота)
1	Проблеми цивільного права України. Джерела цивільного права. Цивільне право як наука.	5	5
2	Особливості правосуб'єктності суб'єктів цивільного права.	5	5
3	Об'єкти цивільних прав. Правочини.	5	5
4	Концептуальні положення про речове право.	5	5
5	Сучасні тенденції розвитку інституту спадкування	5	5
6	Правове регулювання відносин у сфері інтелектуальної творчої діяльності.	5	5
7	Вчення про цивільні процесуальні відносини. Судова влада та правосуддя в цивільних справах.	5	5
8	Проблема визначення поняття, системи та змісту окремих принципів цивільного процесуального права. Поняття та значення цивільної процесуальної форми. Проблеми процесуальних строків.	5	5
9	Проблеми доказування та доказів у цивільному процесі	5	5
Разом		45	
Індивідуальна робота		15	
Іспит		40	
Всього		100 балів	

Робота на семінарських заняттях оцінюється викладачем із розрахунку балів, зазначених у таблиці. Здобувач може виконати індивідуальну роботу за визначеною формою та тематикою.

Підсумковий контроль з дисципліни здійснюється у вигляді екзамену, на якому можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості відповідей.

Якщо під час проходження курсу здобувач набрав 60 балів, він має право не складати екзамен вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	**A**	відмінно
82-89	**B**	добре
75-81	**C**	
64-74	**D**	задовільно
60-63	**E**	
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	**F**	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Пропущені лекції підлягають відпрацюванню шляхом переписування конспекту та пред’явлення його викладачу.

За правильне виконання усіх практичних завдань може бути нараховано 29 балів; ще 24 бали здобувач вищої освіти може отримати в разі написанні по кожній темі реферату, який оцінюється до 3 балів.

Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в Таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	**A**	відмінно
82-89	**B**	добре
75-81	**C**	
64-74	**D**	задовільно
60-63	**E**	
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ, ЩО ВИНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ:

1. Поняття та система українського приватного права.
2. Цивільне право в системі права України.
3. Проблема дуалізму приватного права України та співвідношення цивільного права з господарським.
4. Теорії та підходи до визначення предмета цивільного права та його ролі в розмежуванні галузей права.
5. Метод цивільно-правового регулювання суспільних відносин, його особливості.
6. Традиційні та сучасні погляди на функції цивільного права.
7. Проблеми визначення принципів цивільного права.
8. Загальні положення про здійснення цивільних прав та захист цивільних прав та інтересів.
9. Охоронювані законом інтереси як об'єкти цивільно-правового захисту.
10. Проблеми визначення джерел цивільного права.
11. Цивільне право та цивільне законодавство.
12. Співвідношення позитивного цивільного права та природного цивільного права.

13. Співвідношення загального і спеціального законодавства.
14. Аналогія закону і аналогія права.
15. Лібералізація українського вчення про тлумачення норм права: доктрина «добудови» права.
16. Договір як регулятор цивільних відносин.
17. Звичай як регулятор цивільних відносин.
18. Правове значення судової практики та роз'яснень вищих судових інстанцій.
19. Рішення Європейського суду з прав людини у системі джерел цивільного права України.
20. Предмет науки цивільного права.
21. Методологія цивільного (приватного) права.
22. Значення науки цивільного права.
23. Актуальні проблеми та завдання науки цивільного права.
24. Суб'єкти цивільного права та учасники цивільних правовідносин.
25. Фізична особа – суб'єкт цивільних відносин.
26. Правосуб'єктність фізичної особи.
27. Співвідношення правоздатності та суб'єктивних прав фізичних осіб.
28. Цивільна дієздатність фізичних осіб, її зміст та види.
29. Емансипація неповнолітніх.
30. Окремі проблемні аспекти цивільної дієздатності неповнолітніх.
31. Проблема індивідуалізації фізичної особи.
32. Фізична особа – підприємець.
33. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності.
34. Проблематика конструкції «юридичної особи».
35. Ознаки юридичної особи.
36. Цивільна правосуб'єктність юридичної особи.
37. Проблема систематизації юридичних осіб.
38. Юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права.
39. Правова природа установчих документів юридичної особи.
40. Публічно-правові утворення як учасники цивільних відносин.

41. Держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади як учасники цивільних правовідносин.
42. Цивільна правосуб'єктність держави.
43. Поняття об'єкта цивільних прав та об'єкта цивільних правовідносин.
44. Оборотоздатність об'єктів цивільних прав.
45. Цінні папери як об'єкти цивільних прав.
46. Гроші та валютні цінності як об'єкти цивільних прав.
47. Гносеологія поняття та ознаки правочину.
48. Проблеми класифікації правочинів та її співвідношення з класифікацією зобов'язань.
49. Форма правочину та правові наслідки її недодержання.
50. Електронні правочини.
51. Недійсність правочину: поняття, ознаки.
52. Правова природа недійсного правочину.
53. Нікчемні та оспорювані правочини.
54. Підстави визнання нікчемного правочину дійсним.
55. Загальні та особливі правові наслідки недійсності правочину.
56. Реституція у цивільному права.
57. Поняття та ознаки речового права.
58. Види та система речових прав.
59. Власність і право на мирне володіння майном відповідно до статті 1 Першого Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
60. Теоретичні конструкції власності та права власності.
61. Проблематика визначення видів права власності.
62. Довірча власність.
63. Набуття права власності на новостворене майно та об'єкти незавершеного будівництва.
64. Момент виникнення права власності у набувача майна за договором.
65. Набувальна давність як спосіб набуття права власності.
66. Право на житло та право власності на житло.

67. Правові наслідки самочинного будівництва.
68. Право власності на земельну ділянку.
69. Проблематика захисту права власності.
70. Речово-правові способи захисту права власності.
71. Зобов'язально-правові та інші способи захисту права власності.
72. Визнання необґрунтованими активів та їх витребування.
73. Земельний сервітут.
74. Право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).
75. Право забудови земельної ділянки (суперфіцій).
76. Особистий сервітут та підстави його припинення.
77. Теоретичні проблеми спадкового права.
78. Право на спадкування.
79. Визначення кола спадкоємців, підстави усунення від спадкування.
80. Об'єкти спадкового правонаступництва.
81. Спадкування за заповітом.
82. Види заповітів.
83. Право на обов'язкову частку у спадщині та його реалізація.
84. Здійснення права на спадкування.
85. Виконання заповіту.
86. Повноваження виконавця заповіту.
87. Здійснення повноважень виконавцем заповіту.
88. Проблемні питання укладення, розірвання спадкового договору.
89. Поняття творчої діяльності та її значення у соціально-економічному розвитку держави.
90. Поняття права інтелектуальної власності та становлення системи правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності.
91. Система права інтелектуальної власності.
92. Основні інститути права інтелектуальної власності (фактологічна, реєстраційна система та фактична монополія).

93. Виникнення та розвиток теорій походження права інтелектуальної власності.

94. Співвідношення права власності та права інтелектуальної власності: спільні риси та відмінні ознаки.

95. Суб'єкти права інтелектуальної власності.

96. Об'єкти права інтелектуальної власності.

97. Доктринальні підходи щодо визначення змісту права інтелектуальної власності.

98. Особисті немайнові права та майнові права на об'єкти права інтелектуальної власності.

99. Проблеми розвитку форм захисту прав та законних інтересів осіб.

100. Вплив реформування приватного права на розвиток цивільної юрисдикції. Судова система України: стан та перспективи розвитку.

101. Поняття правосуддя в цивільних справах.

102. Проблеми доступності правосуддя та правової допомоги.

103. Поняття цивільних процесуальних правовідносин та передумови їх виникнення.

104. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин.

105. Суд як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин.

106. Особи, які беруть участь у справі.

107. Правове положення сторін у цивільному судочинстві.

108. Правове положення третіх осіб у цивільному судочинстві.

109. Проблеми участі прокурора в цивільному судочинстві.

110. Представництво у цивільному судочинстві.

111. Проблема визначення поняття принципів цивільного процесуального права.

112. Проблема системи принципів цивільного процесуального права.

113. Поєднання диспозитивності та процесуальної активності суду як принцип цивільного судочинства.

114. Поєднання змагальності та процесуальної активності суду як принцип цивільного судочинства.

115. Принцип поєднання засад рівноправності сторін та забезпечення балансу їх рівних правових можливостей.
116. Поняття та значення цивільного процесу (цивільного судочинства).
117. Стадії цивільного судочинства.
118. Поняття цивільної процесуальної форми (суть, основні риси та значення).
119. Позовна форма захисту цивільних прав та інтересів громадян та організацій.
120. Наказне провадження.
121. Окреме провадження.
122. Поняття, види процесуальних строків.
123. Початок перебігу процесуальних строків.
124. Закінчення процесуальних строків.
125. Зупинення процесуальних строків.
126. Наслідки пропущення процесуальних строків.
127. Поновлення та продовження процесуальних строків.
128. Поняття доказів та доказування у цивільному процесі.
129. Доказові факти.
130. Предмет доказування.
131. Правові презумпції (поняття, значення).
132. Класифікація доказів.
133. Забезпечення доказів
134. Підстави, способи і порядок забезпечення доказів.
135. Право апеляційного та касаційного оскарження.
136. Строки апеляційного та касаційного оскарження.
137. Форма і зміст апеляційної та касаційної скарг.
138. Порядок розгляду справи апеляційним та касаційним судами.
139. Межі розгляду справи апеляційним та касаційним судами.
140. Повноваження судів апеляційної та касаційної інстанції.
141. Апеляційне та касаційне оскарження ухвал суду першої інстанції.
142. Особливості перегляду судових рішень Верховним Судом України.

Рекомендована література

Основна:

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: *Право*, 2016. 82 с.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.

3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 21–22. Ст. 135.

5. Кодекс України з процедур з банкрутства: Закон України від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 19. Ст. 74.

6. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1404-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542

7. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991р. № 1576-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 49. Ст. 682.

8. Про нотаріат : Закон України від 02 вересня 1993 р. № 3425-XII. *Відомості Верховної ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.

9. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 р. № 2811-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 43. Ст. 214.

10. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців: Закон України від 15 травня 2003р. № 755-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31-32. Ст. 263.

12. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003р. № 973-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2003. № 45. Ст. 363.

13. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. № 85-96. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. Ст. 78.

14. Про захист прав споживачів: Закон України від 10 червня 2023 р. № 3153-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 30. Ст. 379.

15. Про приватизацію державного майна: Закон України від 18 січня 2018 р. № 2269. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 12. Ст. 68.

16. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22 листопада 1996 р. № 543/96. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 5. Ст. 28.

17. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18 листопада 2003р. № 1255-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 2. Ст. 42.

18. Про заставу: Закон України від 2 жовтня 1992р. № 2654-XII. *Відомості Верховної Ради України.* 1992. № 47. Ст. 642.

20. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: затв. Наказом М-ва юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. *Офіційний вісник України.* 2012. № 17. Ст. 66.

21. Апопій І. В. Сімейне право: Навч. Посіб. Центр учбової літератури. 2020. 360 с.

22. Дзера О. В., Бондар Т. В. Сімейне право: Підручник. Юрінком Інтер. 2020. 520 с.

23. Іванов Ю. Ф. Цивільне право України: Навч. посіб. У 2 т. Т 2. Алерта, 2019. 346 с.

24. Іванов Ю. Ф. Цивільне право України: Навч. посіб. У 2 т. Т 1. Алерта, 2019. 342 с.

Допоміжна

1. Андрущенко Т. С. Аліментний договір: поняття, предмет та правова сутність. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* № 2 (115), 2021, С.577-585.
2. Андрущенко Т. С. Конституційне-правове закріплення гендерної рівності в Україні. *«Конституція 1996 року: Україна в системі координат європейського конституціоналізму»*: Збірник матеріалів і тез науково-практичних заходів Конституційного тижня – 2021.(Київ, 24 червня, 2021 р.). Київ: Конституційний Суд України, С. 24-29.
3. Андрущенко Т. С. Сімейно-правовий договір: поняття та ознаки. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* № 4 (114), 2021, С. 137-144.

4. Андрущенко Т. С. Коваленко К. Є. Співвідношення цивільно-правового та сімейно-правового договору. *Кримінально-виконавча система України та її роль в розбудові правової і соціальної держави»:* матеріали Міжнар. наук.-практ.конф (м. Чернгів, 26 листопада). Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, *2021. С. 134-136*
5. Андрущенко Т. С. Співвідношення сімейних та спадкових договорів. *Аналітично-порівняльне правознавство.* № 6. 2025. С. 276-281.
6. Андрущенко Т. С. Класифікація сімейно-правових договорів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. № 1 2024. С. 169-172.
7. Андрущенко Т.С. Співвідношення сімейних та спадкових договорів. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. № 6. 2026. С. 276-281.
8. Андрущенко Т. С. Квазісімейні договори як закономірне явище сучасного сімейного права*. Науковий вісник УжНу. Серія: Право.* 2025. Випуск. 86. С. 11-1
9. Андрущенко Т. С. Деференціація стандартів доказування у нотаріальному та у цивільному провадженнях (сімейні правовідносини). *Наукові перспективи*. № 2 (68). 2026. С. 759-767.
10. Андрущенко Т. С. Альтернативні механізми захисту прав дитини: ефективність виконавчого провадження на підставі аліментного договору. *Успіхи і досягнення в науці.* № 2 (24). 2026. С. 31-42.
11. Андрущенко Т. С. Процесуальні аспекти доказування та доведення при укладенні та виконанні шлюбних договорів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, серія «Право». № 93 2026. С. 369-373.*
12. Бевза А. С. Ринок цінних паперів як складова інформаційної безпеки. *Юридична Україна*. 2018. № 9. С. 12-16.
13. Беешу С. Правова природа володіння. *Право України*. 2019. № 2. С.196-206.
14. Бережняк Н.В. Зміст зобов'язань із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави за Цивільним кодексом України: проблемні питання. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 3. С. 177-180.

15. Боднар Т. Проблеми застосування норм Цивільного кодексу України та інших нормативно-правових актів до регулювання сімейних відносин. *Право України*. 2019. № 2. С. 119-132.
16. Васильєва В. Проблеми регулювання цивільно-правового договору: теоретичні та практичні аспекти. *Право України*. 2019. № 2. С. 14-24.
17. Великанова М.М. Ризики в цивільному праві: моногр. Алерта. 2019. 378 с.
18. Гоголіна Г.В. Місце електронного договору купівлі-продажу в системі договорів торгівлі. *Часопис Київського університету права.* 2017. № 3. С. 158-161.
19. Годун В.О. Договір поставки в контексті дуалізуму приватного права: пропозиції щодо вдосконалення. *Молодий вчений*. 2018. № 11(2). С. 795-799.
20. Гожій І.О., Солончук І.В. Проблемні питання правового режиму спадкування у справах з іноземним елементом. *Правові новели*. 2018. № 4. С. 84-91
21. Горблянський В.Я. Захист прав споживачів за договором про надання послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Навчально-науковий юридичний інститут ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Івано-Франківськ, 2019. 20 с.
22. Гришко У. Особливості відповідальності перевізника за шкоду, завдану каліцтвом, іншими ушкодженнями здоров'я або смертю пасажира. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С.16-20.
23. Гришко У.П. Захист прав споживачів транспортних послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Навчально-науковий юридичний інститут ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Івано-Франківськ, 2017. 19 с.
24. Дзера О. Принципи інституту права власності вимагають додаткових законодавчих гарантій. *Право України*. 2019. № 1. С. 75-92.
25. Довгерт А. Рекодифікація Цивільного кодексу України: основні чинники і передумови для старту. *Право України*. 2019. . № 1. С. 27-41.
26. Донцов Д.Ю. Спадкування подружжя за цивільним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Терноп. нац. екон. ун-т., Тернопіль, 2017. 20 с.

27. Донченко О. Особливості договору міни (бартеру). *Діловодство*. 2019. № 3. С. 64-68.
28. Захарова О. С. Практика застосування законодавства в цивільному судочинстві України. *Юрінком Інтер*, 2018. 1080 с.
29. Заіка Ю. О., Бірюкова І. А. Цивільне право України: підручн. Алерта, 2014. 510 с.
30. Костів І. Я. Договір контрактації сільськогосподарської продукції за державним замовленням. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2020. Вип. 53. С 25-32.
31. Значення і сфера застосування договору контрактації сільськогосподарської продукції. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України.* 2018. Вип. 46. С 66-73.
32. Костів І. Я. Порівняння договору контрактації з суміжними договірними конструкціями. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2016. Вип. 40. С. 56–65.
33. Мірошніченко А. М. Земельне право України: навч. посіб. Алерта. 2018. 350 с.
34. Михальнюк О.В. Договори в сімейному праві України. *Бюлетень міністерства юстиції України.* 2013. № 10. С. 84-91.
35. Михайлів М.О. Спакування у міжнародному приватному праві: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03. «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Івано-Франківськ, 2022. 37 с.
36. Пєтков С.В., Журавльов Д.В., Дрозд О.Ю., Дрозд В.Г. Цивільно-правові спори щодо права власності. Актуальне законодавство та судова практика: збірн. ЦУЛ, 2021. 460 с.
37. Пєтков С.В., Журавльов Д.В., Дрозд О.Ю., Дрозд В.Г. Майно і майнові права подружжя. Актуальне законодавство та судова практика*:* збірн. ЦУЛ, 2021. 306 с.
38. Ромовська З. В. Українське цивільне право: підручн. Київ. Правова єдність, 2011. 246 с.
39. Перчеклій І.М. Посвідчення договорів міни нерухомого та рухомого майна. *Часопис цивілістики.* 2017. № 24. С. 41-46.

40. Радченко Р.О. Еволюція інституту відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням потерпілому, на українських землях. *Молодий вчений*. 2019. № 4. С. 425-428.
41. Самбір О.Є., Бориславська М.В. Розмежування форвардного контракту та договору купівлі-продажу. *Університетські наукові записки*. 2018. № 3-4. С. 102-116.
42. Самойленко Г.В. Договір перевезення пасажира: доктринальні та утилітарні проблеми забезпечення прав пасажира. *Проблеми законності*. 2018. Вип. 143. С. 63-76.
43. Самойленко Г.В. Особливості цивільно-правового регулювання перевезень пасажирів, здійснюваних із використанням мобільних додатків Uber та BlaBlaCar. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 9. С. 29-34.
44. Сафончик О.І. До питання класифікації шлюбних правовідносин. *Юридичний вісник.* 2019. № 2. С. 88-93.
45. Andrushchenko, Tetiana; Polishchuk Maryna. Some Aspects of Notarization of the Surrogacy Agreement: The Experience of Ukraine and the World. *Journal of Forensic Science and Medicine.* 9 (2): p 99-105, Apr-Jun.2023. DOI: 10.4103/jfsm.jfsm_36_22.
46. Marko Novakovic. Common Law and Civil Law Today – Convergence and Divergence. *Vernon Press,* 2019. 502 p.
47. Samuel Paterson. The Evolution of Causa in the Contractual Obligations of the Civil Law. *Creative Media Partners*, 2018. 28 p.
48. State of Democracy, Human Rights and the Rule of Law 2018: Role of Institutions. Council of Europe, 2018. 108 p.
49. Yaëll Emerich Conceptualising Property Law: Integrating Common Law and Civil Law Traditions. Edward Elgar Publishing, 2018. 352 p.

Інтернет-ресурси

1. База даних судових рішень "Прецедент" URL: http://www.precedent.com.ua/
2. Вісник Верховного Суду України URL: http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/
3. Головне державне об`єднання правової інформації URL: http://www.gdo.kiev.ua/
4. Голос України URL: http://www.golos.com.ua/

5. Інформаційний центр Міністерства юстиції України URL: http://www.informjust.kiev.ua/
6. Право України URL: http://pravoua.com.ua/ua/index.php?linkmy=golovna
7. Правовий експерт URL: http://lawexpert.com.ua
8. Український юридичний портал URL: http://www.zakoni.com.ua
9. Український юрист URL: http://ukrjurist.com/
10. Урядовий кур'єр URL: http://ukurier.gov.ua/uk/